

TERUGBLIK

Hilversum uit de 'oude doos'

verslag van de ledenavond van 27 april 1994

Op deze ledenavond had onze historische kring gezorgd voor een videoband met historische filmfragmenten uit de kluizen van de Rijks Voorlichtingsdienst (RVD) te Den Haag.

Met hulp van een speciale videoprojector konden de aanwezige leden meegenieten van beelden (soms met geluid) van onder andere Zonnestraat, Ome Jan van Zutphen, het bezoek van Koningin Wilhelmina, de opening van de VARA-studio, huwelijken van bekende Hilversummers, de opening van de Beatrixtunnel en de intocht van de intocht van de zwemster Nel van Vliet, die goud won tijdens Olympische Spelen.

De illegaal gemaakte film over de bezetting van Nederland, gemaakt door B. Postema, gaf ons verschillende beelden van Hilversum en omgeving. Wel moesten we constateren, dat het fragment van de toespraak van minister-president Gerbrandy onmogelijk in Hilversum kan zijn opgenomen.

De videoband blijft overigens in het bezit van de vereniging en zal in het archief een plaats vinden.

De grote opkomst voor deze avond maakte duidelijk, dat een programma als dit bij onze leden goed in de smaak valt.

CvA

Botanische tuinen

Verslag van de ledenavond van 25 mei 1994

Door omstandigheden kon de lezing over de Costerustuin niet doorgaan. Gelukkig werd de heer Bob Ursum, wetenschappelijk beheerder van de Hortus Botanicus te Amsterdam, bereid gevonden een lezing te houden over de ontwikkeling van botanische tuinen. Voor de pauze gaf hij een historisch overzicht.

De oudste tuinen moeten die van Egypte zijn geweest, waar al 3000 v. Chr. planten werden gehouden vanwege hun medicinale of mystieke krachten.

Via de 'hangende tuinen' van Babylon (tot 700 v. Chr.) die vooral gericht waren op de sier, kwamen we op de Aziatische tuinen die behalve esthetische ook mystieke kwaliteiten werden toegedacht.

In Europa namen de Grieken en Romeinen al voor het begin van onze jaartelling tuinprincipes van de Egyptenaren over. Een tuinkunst, die vooral was gebaseerd op strakke vormen en gebaseerd op lokaal voorkomende flora.

In Midden-Europa zien we vanaf het jaar 1000 tuinen verschijnen. Het waren vooral kruidentuinen en ze waren beperkt tot de kloosters. Tot 1500 veranderde er weinig. De collectie planten bleef beperkt tot ca. 600 soorten uit de eigen omgeving. Het duizendguldenkruid b.v. werd voor wel 100 kwalen geschikt geacht.

Pas na 1550 verschenen onder invloed van de ontdekkingsreizen uitheemse plantesoorten. Ook het karakter van de tuinen veranderde. De oudste botanische tuin is die van Pisa, opgericht in 1543. Tal van voordien onbekende soorten deden in Europa en in onze omgeving hun intrede, zoals de paardekastanje en de plataan (Midden Oosten), de sering, tulp en hyacint (Turkije), ranonkel en keizerskroon (Iran). Nog wat later verschenen uitheemse exotische en nutsgewassen.

Ook de West-Europese tuinen ondergingen allerlei invloeden. In Nederland werd de eerste hortus botanicus opgericht in 1601 in Leiden, waar subtropische planten konden worden gehouden, zoals citrusculturen. Uit 1676 dateert de eerste beschrijving van alhier groeiende 'limoenen en oranjeappelboom'. Nog wat later verschenen de eerste tropische gewassen in op turf gestookte kassen (1685, Amsterdam).

Het transport van planten gaf nogal wat problemen. Meer succes had de import en handel in zaden.

Linnaeus droeg sterk bij aan de beschrijving van plantesoorten. Al tijdens zijn medicijnenstudie aan de Universiteit van Harderwijk, waar hij later promoveerde, was hij daarmee bezig. Ook werkte hij in Lund (Zweden) aan de classificatie van 6000 plantesoorten, waaronder flora uit Nederlands-Indië.

Na de pauze volgde een beschrijving van de ontwikkeling van de verschillende botanische tuinen in Nederland.

Na Leiden en Franeker ontstond in Amsterdam en hortus medicus bij het Reguliersklooster, het huidige Rembrandtplein. De tuin werd door Plancius gebruikt voor zijn colleges. Die van Utrecht (1639) was ook op lokale en exotische kruiden gericht. Kort hierna volgde de oprichting van de botanische tuinen van Breda, Groningen en Harderwijk. Geleidelijk zien we een ontwikkeling waarbij steeds meer belang wordt gehecht aan de wetenschap van handelsgewassen. Vanuit Ethiopië b.v. werd via Amsterdam de koffie (*coffea Arabica*) wereldwijd verspreid. De spreker gaf tal van andere voorbeelden op dit terrein en liet dit ook zien met een groot aantal dia's.

Ook op het gebied van de siertuinen vonden verschillende ontwikkelingen plaats. In ons land ontwikkelde zich de boerentuin met bloembedden en ook de strakke Hollandse tuinstijl (bogen met rozen).

De Engelse tuinkunst sloeg een andere richting in. De formele tuinstijl werd verlaten en vervangen door een nabootsing van het landschap met zijn suggestieve ruimtelijke werking. Ook in Nederland vond deze tuinopvatting veel navolging (b.v. door de tuinarchitect Zocher, rond 1870).

De botanische tuinen die nog bestaan zijn veelal verbonden aan de verschillende universiteiten. In de loop der tijd zijn ze van karakter veranderd. Van medicinaal zijn ze steeds meer exotisch gericht (denk aan de *Victoria Regina*, sinds 1859 in Leiden en Amsterdam). De laatste decennia hebben ze hun eigen specialisme verder ontwikkeld.

De interessante lezing van Bob Ursem liep vooruit op het geplande bezoek aan de Botanische Tuin "Dr. Costerus", enkele dagen na de lezing. Een kleine, maar boeiende tuin aan de Zonnelaan te Hilversum, die vooral gericht is op inheemse flora.

JEL

Op zaterdag 28 mei 1994 vond een excursie plaats in de botanische tuin "Dr. Costerus" aan de Zonnelaan. De rondleiding werd verzorgd door mevr. I. van der Heijden, bestuurslid van de stichting die de tuin beheert. Ruim 20 leden van onze vereniging namen aan de excursie deel (foto: CvA)